

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ГАЛЬОНКІНА ЮЛІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 340.12 (043.3)

**СВІТОГЛЯДНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СУЧАСНОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ
ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ**

12.00.12 – філософія права

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор

Вовк Вікторія Миколаївна,

Європейський інститут безперервної освіти,
віце-президент

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник

Кресін Олексій Веніамінович,

Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України,
завідувач Центру порівняльного правознавства

кандидат юридичних наук, доцент

Гурак Руслан Васильович,

Державна служба якості освіти,
голова

Захист відбудеться «11» травня 2018 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.007.01 у Національній академії внутрішніх справ за адресою:
ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх
справ за адресою: ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий «11» квітня 2018 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

О.І. Кудерміна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасному світу притаманні глибинні соціальні трансформації, що виявляються у всіх сферах соціального буття. Не становить винятку і царина юридичної освіти, яка має відповідати вимогам суспільної динаміки та високим сучасним стандартам. Юридична освіта нині зазнає відчутного впливу модернізаційних тенденцій, які виявляються у формуванні глобальних просторів вищої освіти та досліджень, змінах в організаційних засадах діяльності вищих навчальних закладів, поширенні нових форм організації навчального процесу. Сьогодні вітчизняна юридична освіта постає перед викликами світоглядного характеру, адже необхідні її модернізація та реформування, які спрямовані на підвищення якості освітнього процесу та формування професіонала-юриста нового типу, здатного до інтеграції в сучасне глобалізоване суспільство. Саме тому трансформаційні зміни вітчизняної юридичної освіти потребують її дослідження як філософсько-правової категорії, оскільки реформування освіти – це найкраща інвестиція в розвиток українського суспільства XXI століття. Від змісту, якості та динаміки цих процесів залежить характер інтеграції України в європейський та світовий освітній простір. Для цього потрібно, передусім, нормативно-правове закріплення наукових ініціатив і відображення теоретично обґрунтованих ініціатив у законодавстві, наближення теорії до потреб освітнього процесу. Попри те, що в Україні відбувається поступове реформування освітньої діяльності, зокрема 1 липня 2014 року прийнято Закон України «Про вищу освіту», законодавче та нормативно-правове забезпечення сфери освіти повною мірою ще не відповідає сучасним вимогам.

Теоретичним підґрунтям аналізу та осмислення заявлених у дисертаційному дослідженні проблем стали наукові публікації культурологів, фахівців у галузі філософії та філософії права, педагогіки вищої школи, акмеології. У дисертаційному дослідженні проаналізовано результати докторських і кандидатських дисертацій, наукові монографії, статті зі збірників наукових праць, періодичних фахових видань, матеріали наукових конференцій і семінарів з проблем розвитку вищої професійної освіти і соціокультурної сфери. Самостійний блок становить аналіз публікацій, у яких відображено практичний досвід роботи в означених галузях.

Соціально-філософські, освітянські, педагогічні, соціологічні, управлінські аспекти вищої освіти висвітлені в численних публікаціях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема А. Алексюка, В. Андрущенка, М. Арчера, В. Астахова, К. Астахова, Р. Барнетта, І. Вакарчука, В. Вікторова, Б. Вульфсона, Б. Гершунського, О. Глузмана, А. Гофрона, Т. Гусена, В. Журавського, М. Згуровського, М. Кісіля, К. Корсака, В. Кременя, І. Надольного, В. Огнев'юка, О. Співаковського та багатьох інших учених.

Юридична освіта як соціальний феномен була предметом наукової зацікавленості вітчизняних філософів права та правознавців: Ж. Алексєєвої, Д. Андрєєва, О. Бандури, В. Бліхара, В. Вовк, С. Гусарєва, Р. Гурака, В. Комарова, М. Костицького, В. Кравця, О. Кудерміної, О. Кресіна,

В. Масальського, С. Меленка, В. Опришка, Г. Петрової, В. Слівінського, О. Тихомирова, О. Цельєва та інших учених.

Таким чином, у сучасній гуманітаристиці накопичено значний масив знань про освіту, однак недостатньо вивчено питання про співвідношення юридичної освіти з правовою культурою та правосвідомістю, а також відсутні філософсько-правові розвідки щодо її зв'язку з правовою наукою та юридичною практикою, змісту, форми та якості, специфіки рівнів, шкіл і центрів сучасної вітчизняної юридичної освіти в контексті європейських світоглядних орієнтацій, що створює підстави для здійснення окремого філософсько-правового дослідження феномену вітчизняної юридичної освіти. Тому вихідною позицією нашого дослідження є філософсько-правове осмислення особливостей вітчизняної юридичної освіти на сучасному етапі розвитку шляхом досягнення культурного контексту й глибинних світоглядних трансформацій, визначальних для європейської культури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до законів України «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Національної стратегії розвитку освіти на 2012–2021 роки (Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013), Плану заходів щодо розвитку вищої освіти на період до 2015 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року № 1728-р), Плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо виконання Закону України від 1 липня 2014 року № 1556-VII «Про вищу освіту» (наказ МОН України від 16 вересня 2014 року № 1048), Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України (наказ МВС України від 25 листопада 2016 року № 1252), Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років (наказ МВС України від 16 березня 2015 року № 275), планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2016, 2017 роки. Тему дисертації затверджено рішенням вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 28 квітня 2015 року (протокол № 9).

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає у формуванні філософсько-правових положень стосовно сучасних світоглядних детермінантів вітчизняної юридичної освіти. Для досягнення визначеної мети необхідно було розв'язати такі *задачі*:

- визначити стан наукової розробки проблеми та обґрунтувати комплекс підходів і методів, використання яких сприяє розкриттю теми, а також проаналізувати наявну за темою дослідження джерельну базу;

- висвітлити поняття юридичної освіти та її світоглядних детермінантів як базових категорій;

- довести, що в історії європейської культури сформувалися три моделі юридичної освіти (середньовічна, новочасова й сучасна) та визначити їх специфіку;

- розкрити антропологічний та інкультураційний характер сучасної вітчизняної юридичної освіти;

- виокремити чинники гуманізації та гуманітаризації сучасної юридичної освіти в Україні;

- схарактеризувати сучасні зміни у сфері вітчизняної юридичної освіти як вияву глобалізації (диверсифікації, інтеріоризації, академічної мобільності, індивідуалізації та комодифікації);

- довести, що академічна мобільність студентів-юристів і викладачів є умовою і можливістю формування власного образу фахівця та готовності бути відкритим і вільним у здійсненні процесу навчання;

- визначити спрямування модернізаційних процесів у сфері української юридичної освіти на початку ХХІ століття.

Об'єктом дослідження є система юридичної освіти в контексті всебічного розвитку людини як особистості та найвищої соціальної цінності.

Предмет дослідження – світоглядні детермінанти сучасної вітчизняної юридичної освіти.

Методи дослідження. Складність і багатоплановість теми дослідження зумовили комплексний підхід у дослідженні поставлених проблем. Засадничими методологічними підходами дослідження є: *ціннісний*, використання якого дало змогу дослідити й усвідомити зміни у світоглядному вимірі сучасної юридичної освіти; *антропологічний* як один із визначальних у сучасній гуманітаристиці, зокрема правознавстві; *культурологічний* – актуальний для вивчення професійної культури та педагогічної спадщини інтелектуальної еліти європейських правознавців, для генералізації інформації про способи підготовки викладацьких кадрів, про співвідношення академічної вченості та професійної майстерності в центрах здобуття юридичної освіти, про зв'язок юридичної освіти зі світоглядними орієнтирами культурних епох; *системний* – надав можливість дослідити юридичну освіту як систему взаємопов'язаних та взаємозумовлених елементів. Проведення дослідження здійснювалось у руслі діалектики загального та особливого, яка екстраполюється на сферу вітчизняної юридичної освіти в умовах глобалізації (розділи 2–3). Відповідно до окреслених наукових задач використано комплекс методів наукового пізнання, застосування яких підтверджує міждисциплінарний і багатоплановий характер теми дослідження, зокрема: *лексико-семантичний* і *порівняльно-історичний* методи застосовано для виявлення етимології та еволюції змісту базових понять дисертаційного дослідження (підрозділи 1.2, 1.3); методи *моделювання* та *прогнозування* спрямовані на розроблення концептуальної моделі сучасної вітчизняної юридичної освіти (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.3); *герменевтичний* метод застосовано в процесі аналізу публікацій, у яких відображено проблемне поле дослідження, а також під час опрацювання нормативних документів, якими врегульовується сучасна юридична освіта (розділи 1–3); *прогностичний* – задля визначення перспектив подальшого розвитку вітчизняної юридичної освіти в умовах євроінтеграції та глобалізації (підрозділ 3.3); *феноменологічний* метод

було застосовано для дослідження юридичної освіти як соціального феномену (розділ 1). У всіх розділах дисертації використано загальнонаукові методи – *аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, аналогії, моделювання, індукції, дедукції* та ін.

Емпіричну базу дослідження становлять результати соціологічного опитування студентів України, проведеного компанією GfKUkraine на замовлення Аналітичного центру CEDOS у межах проекту «Ініціативи з розвитку українських аналітичних центрів» Міжнародного фонду «Відродження» (IRF) та у співпраці з Фондом розвитку аналітичних центрів (ТТФ) за фінансової підтримки посольства Швеції в Україні (SIDA) (2016 рік); зведені дані власного соціологічного опитування 300 громадян – мешканців Київської, Львівської, Одеської, Полтавської областей та м. Києва.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в роботі розроблено філософсько-правові засади сучасних світоглядних детермінантів вітчизняної юридичної освіти в контексті європейських цінностей. Сформульовано та обґрунтовано низку висновків теоретичного та правового характеру щодо особливостей функціонування вітчизняної юридичної освіти, зокрема:

уперше:

– у вітчизняній філософсько-правовій науці здійснено аналіз світоглядних детермінантів сучасної вітчизняної юридичної освіти з урахуванням домінуючих світових тенденцій соціокультурного та економічного спрямування (гуманізму, антропологізації, комерціалізації тощо);

– здійснено розмежування таких феноменів вітчизняної юридичної освіти, як гуманізація (процес формування особистості майбутнього фахівця) та гуманітаризація (засіб досягнення цієї мети);

– узагальнено причини низької академічної мобільності українських студентів-юристів: 1) слабка орієнтація вітчизняних юридичних закладів освіти на потреби ринку; 2) неналежне поєднання теорії та практики в юридичній освіті; 3) суттєві змістові розбіжності навчальних планів вітчизняних і зарубіжних навчальних закладів; 4) принципова відмінність в організації навчального процесу та методики викладання; 5) низький рівень соціального забезпечення державної підтримки студентів і викладачів, а також труднощі з працевлаштуванням; 6) проблемність вибору навчального закладу для проходження навчання студентами або стажування викладачами, оскільки Україна не є членом Європейського Союзу; 7) відсутність на державному рівні мотивації та стимулювання продовження кар'єри в Україні; 8) недостатня поінформованість студентів щодо програм, які сприяють академічній мобільності;

удосконалено:

– теорію ментальності в розрізі європейської юридичної освіти через тричлен «Середньовіччя – Новий час – сучасність» щодо виявлення ментально-культурних особливостей юридичної освіти в межах кожного з цих періодів та підтвердження тези про детермінованість юридичної освіти конкретним соціокультурним контекстом, образом людини, панівною картиною світу;

– теорію академічної мобільності студентів як на території України, так і за її межами, шляхом визначення її соціокультурних і світоглядних витоків через розкриття глибинно-екзистенційних підвалин цього явища, зокрема формування образу *self-made*;

– поняття «світоглядний детермінант» та бачення перспектив його впровадження в царину філософсько-правового дискурсу;

набули подальшого розвитку:

– ідея щодо тісного взаємозв'язку процесів глобалізації та вітчизняної юридичної освіти на сучасному етапі розвитку;

– наукове положення, згідно з яким професійна інкультурація студентів-юристів відбувається в процесі вивчення таких навчальних дисциплін, як «Професійна етика юриста», «Юридична деонтологія», а також їх зайнятості в роботі юридичних клінік;

– ідея антропологізації вітчизняної юридичної освіти як орієнтування на конкретну особистість студента і сприяння можливості її саморозкриття, спрямованості на адаптацію освітнього процесу до запитів і потреб особистості.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висвітлені в роботі положення та одержані результати впроваджено та мають перспективи подальшого використання у:

– *законотворчій діяльності* – для вдосконалення положень законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», розроблення проекту Закону України «Про освіту дорослих» (який охоплює сфери професійної освіти, післядипломної освіти, самоосвіти, освіти для людей похилого віку), а також у контексті публічного обговорення проекту Закону України «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії» (акт Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти);

– *правозастосовній діяльності* – під час застосування положень чинного законодавства в роботі судових органів (акт Апеляційного суду Полтавської області);

– *освітньому процесі* – під час підготовки лекцій, навчальних програм, тестових завдань, проведення різних видів занять з дисциплін «Філософія права», «Професійна етика», «Юридична деонтологія», «Теорія держави і права», «Культурологія», «Юридична педагогіка» (акти Львівського державного університету внутрішніх справ, Івано-Франківського університету імені Короля Данила Галицького, Національної академії внутрішніх справ).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації обговорювались на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема: «Іншомовна підготовка працівників правоохоронних органів та фахівців із права» (м. Київ, 14 квітня 2016 р.), «Формування національної правової системи України в контексті євроінтеграційних процесів» (м. Київ, 21 квітня 2017 р.), «Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення» (м. Одеса, 13–14 жовтня 2017 р.), «Філософські, методологічні та психологічні проблеми права» (м. Київ, 11 листопада 2017 р.), «Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи» (м. Київ, 30 листопада 2017 р.).

Публікації. Основні результати дисертації відображено в десяти наукових працях, зокрема в чотирьох статтях у наукових фахових виданнях України, одній статті в науковому періодичному виданні інших держав, а також у п'яти тезах доповідей.

Структура дисертації. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (229 найменувань на 24 сторінках) та трьох додатків на 10 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 207 сторінок, із них основний текст – 171 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, вказано на зв'язок роботи з науковими темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1. «Теоретико-методологічні засади дослідження вітчизняної юридичної освіти» присвячено вивченню історичних і сучасних проблем пізнання юридичної освіти, плюралізму інтерпретацій поняття «освіта», визначенню предмета дисертації, а також питанням вибору, обґрунтування та використання методів дослідження.

У *підрозділі 1.1 «Методологічна та джерелознавча база дослідження сучасної вітчизняної юридичної освіти»* здійснено аналіз наукової літератури, присвяченої проблемам юридичної освіти. Наголошено на тому, що пошук філософсько-правових шляхів осмислення феномену вітчизняної юридичної освіти у ХХІ ст. та її орієнтації на європейські цінності зумовлює необхідність обґрунтування специфічних методологічних підходів. Класична гуманітарна епістемологія сьогодні не охоплює глибинних змін, що відбулися з людиною, починаючи з другої половини ХХ століття. Обґрунтовано, що основним методологічним підходом дослідження є антропологічний підхід як один із визначальних у сучасній гуманітаристиці й правознавстві зокрема. Завдяки застосуванню культурологічного підходу до вивчення професійної культури та педагогічної спадщини інтелектуальної еліти європейських правознавців, обґрунтовано можливість генералізації інформації про способи підготовки викладацьких кадрів, співвідношення академічної вченості та професійної майстерності в центрах здобуття юридичної освіти, а також про зв'язок юридичної освіти із сучасними світоглядними орієнтирами. Над розробленням цих питань в Україні працюють Ж. Алексєєва, О. Бандура, В. Бліхар, В. Вовк, С. Гусарєв, Р. Гурак, В. Комаров, М. Костицький, В. Кравець, О. Кудерміна, О. Кресін, В. Масальський, С. Меленко, В. Опришко, Г. Петрова, В. Слівінський, О. Тихомиров та інші вчені.

У *підрозділі 1.2 «Понятійно-категоріальні основи дослідження»* уточнено змістове наповнення базових категорій і понять дисертаційної роботи, якими є «освіта», «юридична освіта», «світоглядний детермінант». Зокрема, вказується на те, що на сьогодні не існує загальноприйнятої дефініції поняття «юридична освіта» з огляду на неоднозначність і багатогранність

цього явища. Так, феномен юридичної освіти є: складовою освіти як сфери соціогуманітарної практики, у якій відбувається становлення особистості й передаються культурні надбання; різновидом людської діяльності; відображенням і конкретизацією світоглядно-ціннісних орієнтирів конкретного суспільства та його аксіосфери; соціокультурною цінністю; самостійним напрямом підготовки фахівців; соціальним запитом як актуалізацією реальних суспільних відносин та рівня економічних відносин у суспільстві, оскільки ринок і бюрократизація суспільства є основними чинниками розвитку юридичної освіти та юридичної професії; передумовою професії (компетентності у професійній діяльності досягають за допомогою прогресивної формальної освіти в академічному вимірі).

Одним із ключових понять дослідження визначено «світоглядний детермінант», зокрема зазначено, що «детермінант» у філософському сенсі – це те, що впливає; це обставина; причина, тобто фактор, яким від самого початку визначені всі процеси. Обґрунтовано думку про те, що світоглядний детермінант є універсальним чинником, який стимулює інтегрування окремих реалій

суспільної дійсності в соціальне середовище. Базовими світоглядними детермінантами сучасної європейської культури визначено гуманізм, антропологізм, свободу вибору.

Лейтмотивом підрозділу є теза, згідно з якою потреба в дослідженні явища юридичної освіти в соціокультурному контексті та в межах філософсько-правового дискурсу визначена тим, що юридична освіта як явище культури ще недостатньо вивчена, а тому прихованими залишаються її філософські й культурологічні засади.

Підрозділ 1.3 «Юридична освіта в європейському соціокультурному контексті» присвячений з'ясуванню місця й ролі юридичної освіти в ареалі європейської культури, а також чинників, які впливають на її якісні та ціннісні характеристики. Обґрунтовано, що між конкретним соціокультурним контекстом, образом людини, панівною картиною світу та юридичною освітою існує тісний діалектичний взаємозв'язок.

Виділено три глобальні соціокультурні контексти, у межах яких розвивалася європейська юридична освіта: середньовічний, новочасовий та сучасний (приблизно із середини XIX ст. і до наших днів) та доведено, що змістове наповнення юридичної освіти детерміноване домінуючими в конкретну епоху стилем філософського мислення, характером наукової раціональності, панівною світоглядною настановою та образом людини. Основними чинниками, які вплинули на формування і розвиток юридичної освіти у Середньовіччі були: християнство як універсальна релігія; тісний зв'язок політики з релігією; динамічні процеси урбанізації (виникнення середньовічних міст та утвердження міської культури); латина як мова християнської спільноти; суспільна потреба в значній кількості фахівців, що зумовило диференційовану підготовку фахівців для різних галузей суспільного виробництва (медиків, юристів, теологів). Зміст і форми юридичної освіти в середньовічних університетах визначалися світоглядними настановами епохи.

Аргументовано, що юридична освіта формувалася під впливом утилітарності (знанням притаманний політехнічний характер): система юридичної освіти була орієнтована на новий ідеал випускника, який, закінчивши навчання, мав бути максимально пристосованим до життя та готовим застосувати одержані знання на практиці. Такий тип освіти відповідав тогочасній пріоритетній цінності новочасової людини – ринкова конкурентоспроможність на ринку праці, що відповідає прагматичній орієнтації західноєвропейської освіти, яка успішно формує *homo faber* для потреб ринкової економіки, механіцизму.

Третій етап розвитку юридичної освіти є конкретизацією основних світоглядних зрушень, які відбулись у свідомості європейців із середини XIX ст. Доведено, що на зміст сучасної юридичної освіти впливають такі світоглядні нарративи: людина є відкритою системою, яка співвіднесена з ідеєю коеволюції; антропологічна переорієнтація гуманітарного знання пов'язана з усвідомленням кризи людського існування, виявленням її онтологічної «безпритульності» та розумінням неминучої обмеженості; в умовах соціальної кризи (політичних і духовних цінностей) та руйнування багатьох традиційних форм співжиття людина втратила довіру до об'єктивних засад свого існування, до тих обов'язкових світоглядних принципів, які підтримували віру в об'єктивність, прогрес, всесвітню історію; нові форми життя і виробництва, створені суспільством на основі сучасної науки й техніки, дедалі більше виявляють ворожість до людини, надаючи всеосяжного характеру процесу відчуження, дегуманізації та стандартизації різних аспектів людського буття.

Розділ 2 «Сучасна вітчизняна юридична освіта в системі європейських світоглядних координат» об'єднує два підрозділи, у яких окреслено магістральні світоглядні орієнтири вітчизняної юридичної освіти.

У підрозділі 2.1 *«Гуманізм, гуманітаризація та гуманізація сучасної вітчизняної юридичної освіти»* обґрунтовано, що зміст сучасної вітчизняної юридичної освіти зумовлений світоглядною настановою XXI ст. – новим гуманізмом (гуманізм XXI ст. вирізняється посиленням прагнення людини до осмислення світу і свого життя в ньому, а також усвідомленням того, що вона є частиною цього світу). Гуманізація юридичної освіти як явище пов'язана з появою сучасних філософських концепцій, зміст яких зводиться до того, що в центрі сучасної наукової картини світу перебуває людина. Саме тому гуманістичний підхід у навчанні некоректно зводити до конкретних технологій або методів навчання, оскільки він є ціннісною орієнтацією, основою якої є перебудова особистісних настанов як педагогів, так і студентів. Гуманізація юридичної освіти є процесом створення умов для самореалізації, самовизначення особистості студента в просторі сучасної культури, створення у вищій гуманітарній сфері, що сприяє розкриттю творчого потенціалу особистості, формуванню ноосферного мислення, ціннісних орієнтацій і моральних якостей із подальшою їх актуалізацією в професійній і громадській діяльності.

Обґрунтовано, що гуманітаризація юридичної освіти передбачає розширення переліку гуманітарних дисциплін, поглиблення інтеграції їх змісту

для отримання системного знання: гуманітаризація є втіленням у життя принципів гуманізації, що забезпечує взаємодію і взаємопроникнення природничої, технічної та гуманітарної освіти як цілісної системи знань про людину, природу й суспільство. Особлива роль навчального процесу в юридичному виші в аспекті гуманітаризації повинна належати таким навчальним дисциплінам, як філософія та філософія права. Ідея гуманітаризації в навчальному процесі передбачає переорієнтацію свідомості науково-педагогічних працівників, що слугуватиме задоволенню особистих потреб студентів (67 % опитаних нами респондентів позитивно відповіли на питання про те, що гуманітаризація навчального процесу слугуватиме підвищенню якості освіти майбутніх юристів).

У підрозділі 2.2 *«Антропологізм та інкультурація сучасної юридичної освіти»* висвітлено базові принципи сучасної юридичної освіти. Констатовано, що антропологізм вищої освіти, зокрема юридичної, є потребою суспільства в практичній реалізації теоретично сформульованої ідеї підготовки до професійного життя цілісної людини. На основі аналізу сучасної соціокультурної ситуації у світових освітніх процесах, досліджень тенденцій розвитку вітчизняної освіти визначено, що юридична освіта повинна здійснювати пошук і формування власне людського в людині через орієнтацію на людську реальність у всій її повноті, у всіх її духовно-тілесних вимірах, а також через пошук засобів та умов становлення повної людини як суб'єкта власного життя, особистості, індивідуальності.

Наголошено на меті антропологічного підходу в юридичній освіті – подолання «усередненої» людини та її відношення до норми. Юриспруденція працює з узагальненим образом людини, у якому втрачаються не лише індивідуальні особливості людей, а й власне процес їхнього буття, динаміка їх самозмінення, самореалізації, саморозвитку (а узагальнений образ людини як міра діяльності людей у характеристиках людських взаємодій виявляє та абсолютизує норми). Саме в цій функції людина включається до складу правових і моральних регуляторів суспільних відносин, що сприяє виробленню певного зразка. Її абстрагування від індивідуальних особливостей і процесуального життя створюють надійні умови для порівняння поведінки людей як індивідів. Абстрактність зразка створює можливість його використання в оцінці різноманітних людських ситуацій: наскільки б далеко люди не заходили у своїх вчинках і проступках, зразок (набір зразків) для характеристики та оцінки їхніх дій уже існує. Це особливо актуально для підготовки юристів у традиції континентальної правової сім'ї. Важливо навчити майбутнього юриста бачити кожну правову ситуацію у всій її оригінальності та самобутності. Юрист сам є неповторною особистістю і має визнавати за кожною людиною її самобутність.

У розділі 3 **«Вітчизняна юридична освіта і глобалізаційні виклики ХХІ століття»** з урахуванням міжнародних та європейських стандартів, досвіду інших країн, а також вітчизняних традицій проаналізовано стан і перспективи подальшого розвитку юридичної освіти в Україні в умовах євроінтеграції та глобалізації.

У підрозділі 3.1 «Глобалізаційні процеси і вітчизняна юридична освіта» наголошено на тому, що сучасні глобалізаційні процеси є ключовим чинником розвитку вищої освіти ХХІ ст., що спричинило конкуренцію між вузами. Породжені глобалізацією вимоги до вищої освіти, зокрема юридичної, маскують більш серйозні її засновки. Доведено, що історичними та філософськими передумовами цієї ситуації є протистояння двох суперечливих концепцій сучасної вищої освіти: елітаризму та егалітаризму, які асоціюються з розширенням доступу до вищої освіти та її «масовізацією» нарівні зі збереженням авторитету окремих навчальних закладів.

Досліджено орієнтири та мотиви формування європейського простору юридичної освіти, який зумовлює виникнення єдиних стандартів у підготовці юристів з метою їх адаптації до широкого ринку праці. Процеси уніфікації та стандартизації, які супроводжують глобалізацію, актуалізують питання врахування національної специфіки в законодавстві. Глобалізація у сфері юридичної освіти передбачає дворегістровість можливої професійної реалізації осіб, які одержали юридичну освіту: існування наддержавних юридичних організацій потребує юридичного супроводу фахівцями, які мають однаковий рівень підготовки. З іншого боку, спостерігаємо тяжіння до втрати потреби і навичок живої бесіди (розмови), тим більше з появою наприкінці ХІХ ст. такого виду освіти, як дистанційна. Виокремлено п'ять основних глобалізаційних тенденцій у сучасній вітчизняній юридичній освіті, що відображені в таких поняттях, як «масовізація», «приватизація», «управління», «рентабельність», «рейтинг вишів». Також у підрозділі висвітлено переваги та проблемні аспекти цих тенденцій.

Значну увагу в підрозділі приділено питанням якості юридичної освіти, яку можна оцінювати як на індивідуально-особистісному, так і на державному рівнях. Визначено, що важливою для сучасної вітчизняної юридичної освіти є проблема стандартизації очікуваних і бажаних результатів освітньої діяльності, оскільки через відсутність системного підходу до розроблення методик визначення якості отриманих (наданих) освітніх послуг важливі проблеми диференціації освіти лише декларуються.

У підрозділі 3.2 «Академічна мобільність у вітчизняній юридичній освіті» розкрито сутність явища академічної мобільності як студентів, так і викладачів. Наголошено на особливостях сучасних світоглядних орієнтацій, відповідно до яких академічна мобільність є складним процесом особистісного та професійного розвитку, у процесі розгортання якого особистість щохвилини стикається з необхідністю вирішення динамічних життєвих ситуацій, актуалізуючи широкий спектр специфічних навичок (навички міжкультурної комунікації; уміння мислити термінами толерантності, дистанціювання від будь-яких виявів дискримінації; здатність до саморефлексії; екзистенціальна відкритість).

Розкрито зміст кожної з форм академічної мобільності на основі положень чинного вітчизняного законодавства у сфері регулювання вищої освіти. Визначено вісім основних причин низької мобільності студентів-юристів вітчизняних вишів: 1) слабка орієнтація вітчизняних юридичних вузів

на потреби ринку; 2) неналежне поєднання теорії та практики в юридичній освіті; 3) суттєві змістові розбіжності навчальних планів українських і зарубіжних навчальних закладів; 4) принципова відмінність в організації навчального процесу та методики викладання; 5) низький рівень соціального забезпечення державної підтримки студентів і викладачів, а також труднощі з працевлаштуванням; 6) проблемність вибору навчального закладу для проходження навчання студентами або стажування викладачами, оскільки Україна не є членом Європейського Союзу; 7) відсутність на державному рівні мотивації та стимулювання продовження кар'єри в Україні; 8) недостатня поінформованість студентів щодо програм, які сприяють академічній мобільності (73 % опитаних респондентів вважають, що їх рівень поінформованості про наявні програми є недостатнім).

У підрозділі 3.3 *«Модернізація вітчизняної юридичної освіти на сучасному етапі»* обґрунтовано необхідність істотних змін у сфері юридичної освіти в Україні. Доведено, що модернізація вітчизняної юридичної освіти є нагальною вимогою часу, а процеси, які відбуваються сьогодні у вітчизняній юридичній освіті, є відповіддю на тектонічні світоглядні зміни. Модернізацію вітчизняної юридичної освіти в дисертації визначено як систему ґрунтовних трансформацій, спрямованих на заміну наявних напрямів, принципів і механізмів розвитку освіти новими, тобто такими напрямками, принципами й механізмами, які відповідають вимогам сучасного суспільства. Особливу увагу приділено чинникам модернізації сучасної юридичної освіти, зокрема необхідності сприйняття основних ідей європейської філософії освіти, в основі якої лежить ідеологія європейського простору вищої освіти; урахування глобалізаційно-інтеграційних процесів; розвитку міжнародних зв'язків; діяльності іноземних інвесторів; гармонізації вітчизняного законодавства з європейським; дотримання положень європейських конвенцій, практики Європейського суду з прав людини.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі філософсько-правового осмислення комплексу питань, що характеризують систему навчання юридичних кадрів в освітніх закладах за різними рівнями та ступенями, сформульовано наукові положення та отримано результати, що в сукупності розв'язують важливе наукове завдання щодо розроблення засад сучасних світоглядних детермінантів вітчизняної юридичної освіти в контексті європейських цінностей. Найсуттєвішими з них є такі:

1. Огляд наявних за темою дослідження наукових праць дає підстави для висновку про те, що за суміжними науковими напрямками наявні ґрунтовні наукові розробки щодо світоглядних детермінант сучасної вітчизняної юридичної освіти. Попри наявність численної теоретичної бази, філософсько-правовий аспект проблеми на сьогодні є недостатньо опрацьованим і зумовлює необхідність у теоретичному осмисленні з огляду на неоднозначність і багатогранність юридичної освіти як культурно-правового явища. Світоглядні

детермінанти сучасної вітчизняної юридичної освіти потребують окремого філософсько-правового дослідження. Аналіз джерельної бази дослідження засвідчив, що філософсько-правова рефлексія феномену юридичної освіти повинна містити аналіз процесів генези ідеї університету в європейській культурній традиції та формування спеціалізованої професійної юридичної освіти. Юридичну освіту на цей час ще недостатньо вивчено як явище культури, а тому нерозкритими залишаються її філософські та культурологічні засади. Змістове наповнення юридичної освіти залежить від домінуючих у конкретну епоху стилю філософського мислення, характеру наукової раціональності, панівної світоглядної настанови й образу людини. Юридична освіта є двоїпостасною: це абсолютно-тотальний соціокультурний факт, існування якого не залежить від конкретної особи та груп, водночас вона є конкретною соціальною структурою, яку людство продукує і програмує відповідно до своїх доктринальних настанов. Юридична освіта пов'язана із соціальним запитом, що є актуалізацією реальних суспільних відносин та рівня економічних відносин у суспільстві: ринок і бюрократизація суспільства – основні чинники розвитку юридичної освіти та юридичної професії.

2. У світовій та вітчизняній гуманітаристиці не існує загальновизнаного визначення юридичної освіти, що є підтвердженням її багатогранності та неоднозначності. Для ефективного дослідження соціокультурної зумовленості вітчизняної юридичної освіти необхідне використання надбань сучасної гуманітаристики, зокрема поняття «детермінант», який у філософському сенсі – це те, що впливає, обставина, причина, тобто фактор, яким від самого початку визначені всі процеси. Ідеться про універсальний чинник, який уможливорює інтегрування окремих реалій суспільної дійсності в соціальне середовище, що вже існує (щойно виникло, відоме давно, створене штучно), а також будує ієрархію цих реалій у визначеному локусі соціального простору.

3. В історії європейської культури виділяють три «глобальні» соціокультурні контексти, у межах яких розвивалася юридична освіта: середньовічний, новочасовий та сучасний (приблизно із середини XIX ст. і до наших днів). Між конкретним соціокультурним контекстом, образом людини, панівною картиною світу та освітою існує тісний діалектичний зв'язок, який робить ці складові взаємозумовленими (кожен із цих елементів є результатом трьох інших, відповідно, впливаючи на їх зміст). Також кожен із цих періодів характеризується специфічними запитами щодо підготовки фахівців-юристів та організації юридичної освіти. Основними тенденціями сучасної вітчизняної юридичної освіти є: 1) змінення основної парадигми освіти (криза класичної моделі й системи освіти, розроблення нових фундаментальних ідей у філософії та соціології освіти, у гуманітаристиці загалом, створення експериментальних та альтернативних шкіл); 2) рух вітчизняної системи юридичної освіти в напрямі інтеграції у світову культуру (демократизація), створення системи безперервної освіти, гуманітаризація та комп'ютеризація освіти, вільний вибір програм навчання; 3) збереження традицій вітчизняної вищої школи.

4. Сучасна юридична освіта є антропологічно забарвленою. Сучасна соціокультурна ситуація формує нову ціннісну орієнтацію – фокусування уваги

на антропологічній реальності в усій її повноті, у всіх її духовно-тілесних вимірах, а також на пошуку засобів та умов становлення повної людини – як суб'єкта власного життя, особистості, індивідуальності. Юридична освіта в контексті сучасної соціокультурної ситуації має здійснювати свою первинну місію – формування власне людського в людині через практику культивування та формування в освітніх процесах суб'єктних здібностей людини. Антропологізація юридичної освіти пов'язана з процесом інкультурації як засвоєнню основних норм і вимог до представників юридичної професії, з якими вони ознайомлюються в процесі навчання та які в майбутньому мають відтворюватися в межах реалізації професійних навичок.

5. Сучасні європейські світоглядні настанови суттєво змінили ціннісні орієнтири вітчизняної юридичної освіти. Найголовнішим зміщенням ціннісних аспектів стала відмова від визнання тотальної позиції в суспільстві досягнень науково-технічного прогресу, що призвело до пріоритетності матеріального багатства над власне гуманітарними надбаннями. «Реабілітація» фундаментальних людських цінностей у ХХІ ст. покликана подолати тенденції відчуження людини від самої себе. Майбутнє людства сьогодні залежить від того, чи зможе людина повернутися сама до себе, чи зможе вона знівелювати наслідки дегуманізації людського життя. Одним із симптомів сучасного вітчизняного юридичного освітнього дискурсу є пошук інструментів підвищення гуманітарної культури студентів, викладачів і науковців, інструментами формування якої повинні стати повинні стати навчальні дисципліни філософського спрямування, основним евристичним завданням яких має бути формування гнучкого мислення студентів у контексті соціальних трансформацій ХХІ століття. Важливо те, щоб у полі вітчизняної юридичної освіти сьогодні чітко простежувалися три напрями подолання дегуманізації: гуманізм, гуманітаризація та гуманізація, основним завданням яких є формування нової системи цінностей, нового світогляду і створенням моделі «освіченого та людяного фахівця».

6. Глобалізація у сфері освіти є опредметненням потреби сьогодення у формуванні суспільства знань. Глобалізація як процес єднання на культурному, технічному й освітньому рівнях – це іманентна риса європейської культури, яка набуває в різні культурні епохи специфічних предметних форм існування. Глобалізація у сфері юридичної освіти передбачає вироблення та закріплення в освіті нової якості – відкритості. Водночас сучасні глобалізаційні процеси у сфері освіти спрямовані на пошуки та формування гармонії у взаємовідносинах між усіма учасниками освітнього процесу з урахуванням національних і регіональних особливостей.

7. Академічна мобільність у сучасній юридичній освіті є складним процесом особистісного та професійного розвитку, який уможливорює формування у фахівця вміння найбільш оптимально діяти в динамічних життєвих ситуаціях, актуалізує широкий спектр специфічних навичок: здатність до міжкультурної комунікації; вміння мислити термінами толерантності, дистанціюватися від будь-яких виявів дискримінації; здатність до саморефлексії тощо. В основі академічної мобільності студентів і викладачів

лежить екзистенційна свобода у формі покладання на власні сили. В Україні сьогодні академічна мобільність (як внутрішня, так і міжнародна) залишається недостатньо розвиненою, що зумовлено такими причинами: слабкою орієнтацією вітчизняних юридичних вузів на потреби ринку; неналежним поєднанням теорії та практики в юридичній освіті; розбіжностями навчальних планів вітчизняних і зарубіжних навчальних закладів; принциповою відмінністю в організації навчального процесу та методики викладання; низьким рівнем соціального забезпечення державної підтримки студентів і викладачів, а також труднощами з працевлаштуванням; проблемністю вибору навчального закладу для проходження навчання студентами або стажування викладачами, оскільки Україна не є членом Європейського Союзу; відсутністю на державному рівні мотивації та стимулювання продовження кар'єри в Україні; недостатньою поінформованістю студентів щодо програм, які сприяють академічній мобільності.

8. Здійснення модернізаційних заходів у сфері сучасної вітчизняної юридичної освіти є необхідною умовою інтеграції України в міжнародний освітній простір та її участі як повноцінного учасника в міжнародній комунікації. Аналіз чинної нормативної бази щодо регулювання вітчизняної вищої освіти, зокрема юридичної, засвідчує, що значна кількість нормативних актів не гарантує якості освіти, оскільки не враховані парадигмальні зміни в українському суспільстві. Головна проблема полягає не в кількості юридичних кадрів, а в рівні підготовки фахівців, який поки що не дає змоги українським випускникам успішно конкурувати на міжнародній арені. Вони найчастіше не готові до самостійної професійної та творчої праці в інших правових системах і до розв'язання практичних завдань; не завжди мають необхідні вміння щодо професійної діяльності та безперервної самоосвіти, достатню соціально-психологічну підготовку, необхідну для управління чи ефективної роботи в колективі; не опанували необхідних навичок користування сучасною технікою; не володіють новими технологіями професійної діяльності.

Здійснення в сучасних умовах реформаторських заходів відносно підрозділів, що об'єднуються комплексом суттєво розширених повноважень МВС як цивільного органу з реалізації державної політики в правоохоронній сфері, актуалізують необхідність запровадження принципово нової моделі професійної юридичної освіти, у межах якої формується та вдосконалюється кадровий потенціал відповідних служб правоохоронного спрямування. Причому особливої уваги потребує врахування практики країн, які вже пройшли процес трансформації та адаптації силових структур від радянського, пострадянського до сучасного європейського зразка. З огляду на зазначене, необхідність розроблення окремого стандарту юридичної (правничої) освіти в освітніх закладах зі специфічними умовами навчання визнано не безспірною. Ураховуючи результати проведеного дослідження та висловлені думки щодо реформування юридичної освіти, сформульовано низку пропозицій до проекту Концепції розвитку юридичної освіти в Україні, обговорення якого має відбутись за участю широкого кола провідних юристів, керівників вищих

освітніх закладів юридичного спрямування, зокрема вишів зі специфічними умовами навчання, міжнародних експертів і громадськості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Гальонкіна Ю. С. Юридична освіта в європейському соціокультурному контексті періоду середньовіччя. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2015. № 1–2 (9–10). С. 118–129.
2. Гальонкіна Ю. С. Юридична освіта як соціокультурний феномен. *Науково-інформаційний вісник*. 2016. № 1 (13). С. 100–104. (Серія «Право»).
3. Гальонкіна Ю. С. Інкультурація та професійна етика юриста. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 1. С. 184–190.
4. Гальонкіна Ю. С. Масовізація та комодифікація сучасної вітчизняної юридичної освіти як вияви глобалізаційних тенденцій. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2 (99). С. 65–74.
5. Галенкіна Ю. С. Модернизация отечественного юридического образования на современном этапе. *Закон и жизнь*. Республика Молдова, 2017. № 9. С. 41–44.
6. Гальонкіна Ю. С. Здійснення освітянського процесу в умовах глобалізації та вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах. *Іншомовна підготовка працівників правоохоронних органів та фахівців із права* : матеріали IV міжвузів. наук.-теорет. конф. (Київ, 14 квіт. 2016 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 188–189.
7. Гальонкіна Ю. С. Модернізація сучасної вітчизняної юридичної освіти. *Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 13–14 жовт. 2017 р.). Одеса : ГО «Причорномор. фундація права», 2017. С. 9–12.
8. Гальонкіна Ю. С. Гуманітаризація сучасної вітчизняної юридичної освіти. *Формування національної правової системи України в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали наук.-практ. Інтернет-конф. (Київ, 21 квіт. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 477–480.
9. Гальонкіна Ю. С. Методологічний плюралізм у дослідженні юридичної освіти. *Філософські, методологічні та психологічні проблеми права* : матеріали VII Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 11 листоп. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 478–481.
10. Гальонкіна Ю. С. Юридична освіта у площині соціокультурного підходу. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи* : матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. Ч. 1. (Київ, 30 листоп. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 259–261.

АНОТАЦІЯ

Гальонкіна Ю. С. Світоглядні детермінанти сучасної вітчизняної юридичної освіти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2018.

Дисертація присвячена аналізу особливостей вітчизняної юридичної освіти в контексті сучасних світоглядних орієнтирів і детермінант. Здійснено детальний аналіз основних історичних моделей юридичної освіти в європейському культурному ареалі, досліджено юридичну освіту в соціокультурному контексті як організовану систему цінностей і норм. Підкреслено, що в юридичній освіті як в елементі конкретної культурної епохи в концентрованому вигляді фокусуються панівна світоглядна настанова, характер наукової раціональності, образ людини та картина світу. Запропоновано поетапну схему розвитку європейської юридичної освіти: середньовічна, новочасова, сучасна. Доведено, що в сучасних умовах розвитку українського суспільства юридична освіта посідає особливе місце, оскільки вона є однією із найбільш включених до модернізаційних тенденцій, що виявляється у таких формах, як формування глобальних просторів вищої освіти й досліджень, зміни в організаційних засадах діяльності вищих навчальних закладів, поширення нових форм організації навчального процесу. Визначено причини низької академічної мобільності серед вітчизняних студентів-юристів.

Ключові слова: освіта, юридична освіта, право, юрист, університет, якість освіти, модернізація юридичної освіти, академічна мобільність, глобалізація.

АННОТАЦИЯ

Галенкина Ю. С. Мировоззренческие детерминанты современного отечественного юридического образования. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.12 – философия права. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2018.

Диссертация посвящена анализу особенностей отечественного юридического образования в контексте современных мировоззренческих ориентиров и детерминант. Осуществлен подробный анализ основных исторических моделей юридического образования в европейском культурном ареале, исследовано юридическое образование в социокультурном контексте как организованную систему ценностей и норм. Подчеркнуто, что в юридическом образовании как в элементе конкретной культурной эпохи в концентрированном виде фокусируются господствующая мировоззренческая установка, характер научной рациональности, образ человека и картина мира. Предложенная трехэтапная схема развития европейского юридического образования: средневековая, нововременной, современная. Доказано, что в

современных условиях развития украинского общества юридическое образование занимает особое место, его вовлеченность в модернизационные тенденции проявляется в таких формах, как: формирование глобальных пространств высшего образования и исследований, изменения в организационных основах деятельности высших учебных заведений, распространение новых форм организации учебного процесса. Определены основные причины низкой академической мобильности среди отечественных студентов-юристов.

Ключевые слова: образование, юридическое образование, право, юрист, университет, качество образования, модернизация юридического образования, академическая мобильность, глобализация.

SUMMARY

Galionkina Y. S. Worldview determinants of the modern native legal education. – *Manuscript.*

Dissertation on the receipt of scientific degree of Candidate of Legal Sciences, specialty 12.00.12 – Philosophy of Law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2018.

This dissertation is concerned on the analysis of the peculiarities of native legal education in the context of modern worldview orientations and determinants. A detailed analysis of the basic historical models of legal education in the European cultural area has been carried out; legal education in the sociocultural context has been studied as an organized system of values and norms. The dominant philosophical orientation, the nature of scientific rationality, the image of a man and a picture of the world are focused in legal education, as in a concentrated form of the element of a particular cultural age. The three-stage scheme of European legal education development has been offered – medieval, Modern Age, present.

In today's conditions of Ukrainian society development, legal education is important because it is one of the most involved in the modernization trends, which reveals in such forms as formation of global spaces of higher education and research, changes in the organizational principles of higher education, spread of new forms of educational process organization.

According to the author, the most appropriate and effective methodological approach in the study of the essence of modern Ukrainian legal education is an anthropological approach as one of the key elements in modern humanities and jurisprudence in particular; cultural studies provides an opportunity for an innovative study of the professional culture and pedagogical heritage of the intellectual elite of European lawyers as well as for the generalization of information on the methods of teaching staff training, the relation between academic education and professional skills in the centres of legal education, the relationship of legal education with worldview orientations of cultural epochs.

Modern domestic legal education reflects the modern European education in the context of worldview characteristics that are the specification of the main

worldview breakthroughs occurred in the minds of Europeans since the middle of the XIX century – human being is understood as an open system that correlates with the idea of co-evolution; anthropological reorientation of humanitarian knowledge, associated with the realization of the crisis of human existence, discovery of its ontological homelessness, understanding of the inevitable limitations in the framework of a social crisis (political and moral values), destruction of many traditional forms of a dormitory, a person lost confidence in the objective foundations of his existence, in those mandatory philosophical principles that supported the belief in objectivity, progress, world history; new forms of life and production, created by the society on the basis of modern science and technology, increasingly show their hostility to a person, providing a comprehensive character of the process of alienation, dehumanization and standardization of various aspects of human being.

The content of modern native legal education is determined by the worldview guidance of the XXI century, which is new humanism. Humanization of legal education as a phenomenon is associated with the introduction of modern philosophical concepts, the content of which is reduced to the fact that a man is in the centre of the modern scientific world picture. That is why it seems incorrect to reduce the humanistic approach to education to specific technologies or teaching methods, since it is a value orientation, the basis of which is the restructuring of personal guidance from both educators and students. Humanization of legal education is a process of creation of conditions for self-realization, self-determination of the student's personality in the space of modern culture, creation of a humanitarian field in the higher education institution, which promotes the disclosure of the creative potential of the individual, the formation of noosphere thinking, value orientations and moral qualities, followed by their actualization in professional and social activities.

Anthropologism is quite tangible in modern legal education. On the basis of the analysis of the current sociocultural situation in the world educational processes, studies of trends in the development of native education, it has been argued that legal education should carry out its primary mission – search and formation of the actual human being in a person through orientation towards human reality in all its completeness, in all its spiritual and mental and physical dimensions, as well as through the search for means and conditions for the formation of a complete person namely, as a subject of his (or her) own life, as a personality, as an individual.

Native legal education faced challenges of worldview; it should carry out its own modernization in order to improve quality through the formation of a new type of person that would be able to integrate into modern society at a new, qualitative level. The main causes of low academic mobility among Ukrainian law students have been determined too.

Modernization of modern native legal education is a requirement of time and modernization processes, which are nowadays an issue of native legal education, are the answer to tectonic worldview changes caused by the formation of a new type of civilization. Modernization of native legal education is considered as a system of

deep transformations aimed to replace or partially update existing directions, principles and mechanisms of education development by other (new) directions, principles and mechanisms that meet the requirements of modern society. Particular attention is paid to innovations in the field of legal education made in 2016.

Keywords: education, legal education, law, lawyer, university, quality of education, modernization of legal education, academic mobility, globalization.